

SBURATORUL *Literar*

REVISTA · SAPTAMANALA

SUMARUL No. 2:

- Hortensia Papadat-Bengescu* **Salutul**
Marcel Romanescu **Noaptea de Crăciun**
Maiorul Gh. Brădescu **Căminul de război**
Al. T. Stamatiad **Amintire**
A. Dominic **Diamantul**
B. Fundoianu **Epilogul matchului Carpentier-Dempsey**

CRONICA LITERARĂ. — *Mihail Jorgulescu*: D. Caracostea: 'Poetul Brătescu-Voinesti.

CRONICA DRAMATICĂ. — *E. Lovinescu*: **Teatrul Regina Maria**, Chema-rea Codrului de *G. Diamandy*; *F. Aderca*: **Teatrul Național Nevestele domnului Pleșu de Caton Theodorian.** — Insemnări Literare.

SBURĂTORUL LITERAR

Revistă Literară, Artistică și Culturală

Prețul unui număr

LEI 2.-

Abonamente: pentru un an Lei 100.-

„ 60.-

Abonamente se primesc la :

Administrația Revistei „Sburătorul Literar“

BUCUREȘTI

STRADA SMÂRDAN, 4

și la librăria „Mercur“, București, Calea Victoriei, 27

Deasemenea se pot face Abonamente prin corespondență,
trimițându-se costul respectiv prin mandat poștal,
la Administrația Revistei.

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa
d-lui E. Lovinescu, Strada Câmpineanu, 40.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IN EDITURA

„ANCORA“ ALCALAY & CALAFATEANU

sunt sub presă următoarele cărți ale colaboratorilor noștri :

I. Petrovici Simțiri rostite

Hortensia P.-Bengescu Femeia în fața oglinzii

E. Lovinescu . . . Critice, Vol. VI

Maiorul Gh. Brăescu Cum sunt ei (schițe
umoristice).

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

DIRECTOR: E. LOVINESCU

SALUTUL

Am căutat mult înapoi pe cel dintâi Salut ce va fi fost. Călătorie lină pe un parcurs nelămurit de plaiuri ale timpului și locului.

Nu aveam aripi și gândul meu nu era sbor, dar nava care îl purta și lopătarul care îl mîna erau, în lentă și grava lor purcedere, o plutire. Orice pornește din energi ca să se îndrumeze, chiar dacă nu are aripi, e Aripa. Nu fălăit eteric și ușor, ci vâslă legată strâns de umărul oricărui gest al gândului, al sufletului, al voinței cu care ele împing în valul eternelor împotriviri.

Nedeslușit am străbătut prin veacuri și am zărit prin ceață fălăitul penajelor ce se curbau în unda armonioasă, sau fluturatul flamurelor ușoare pe făruri și balcoane; icoana pajurelor înălțate, înclinarea rituală și melodică a trupului, mândria înclinată a capetelor ce se pleacă, sau salutul rigid în armura nemișcării celei solemne — spre Preaslăvire.

Nu am ajuns cu gândul în oaza primilor oameni și nu știu ce înfățișare vor fi avut acei cari au desprins din făptura lor întâiul Salut. Dar înțelesul lui cel dintâi mi-a apărut.

Salutul s'a născut în fața Răsăritului.

— Am căutat apoi cum s'a născut întâi în suflet, în altarul lui primitiv, din tezaurul lui afectiv, neprelucrat, cum s'a născut gestul interior de slavă din a cărui mișcare, avântul, stângăcia, grația au asvârlit înafară Semnul. A fost în fața Răsăritului.

Deaceea decâteori pe decorul fundal al vieții noastre răsar zorile unei zile noi, sufletul ritual, are o mișcare lăuntrică a simțirii cași încarnată în forme tangibile. La ziua cea dintâi, la vorba cea dintâi, la privirea d'întâi spre misterul ce se naște, deodată cu tot ce răsare nou în templul cugetului, sufletului și mincei mâinilor noastre nevolnice și minunate, trude în lupta dintre năzuință și îndeplinire — în ziua cea dintâi, sufletul învăluit în draperie sacră oferă zărilor promițătoare și misterioase, plăpânde și mărețe, mișcarea grațioasă, gravă, stângace, avântată a primului Salut!

— Cine a simțit și își amintește, cine a simțit și a băgat de seamă care li era simțirea, când a fost chemat la casa care se clădește să atingă cîmîntul puhab al temeliei din care se va încheia durata ei, să dea cu ciocanul delicat pe piatra modelată,

uşoara lovitură din care se vor naşte ecourile zidurilor ce au a creşte — Acela ştiu că esenţa religioasă a omului — aceeaşi de la cultul idolatru al pietrei până la cea mai înaripată religie a cugetării abstracte — dă atunci un fior solemn, şi spaima aceea a sângelui care se cheamă emoţie şi care este un salut adus Templului.

— Cel dintâi care, sfredelind sufletul lui în chipul pietrei a adus-o la zidirea unei case, a jertfit harul egoismului său pasionat pentru gestul sociabil care adună pe oameni şi roadele lor cultivate din tainică hărnicie, la piaţa sacră a bunului comun, —

Acela a învăţat desfătarea şi durerile împărtaşirii şi dăruirilor de sine. S'a părăsit pe el şi s'a închinat căminului în a cărui splendoare totală îşi iubeşte piatra şi se iubeşte în ale tuturor; iar Palatul colectiv şi Spiritul care îl stăpâneşte, sunt Patria cu altaru', unde îşi va poposi jerfele şi bucuriile.

— Pe o planetă mobilă şi în timpul limitat, trecători nestatornici pe căi nedesluşite, suntem făcuţi să ne statornicim înşişi adânc în dragostea şi credinţa locului şi eternităţii.

Pe drumul ales umblăm încrezători, într'o pornire sigură şi coaja subţire care ne poartă povara uriaşă a aspiraţiunilor imponderabile, ne pare o podea nestrămutată sub paşii zornici sau osteniţi încercuţi aceleiaşi parcurs.

Totuşi ştim că drumurile se rup la răspântii şi cotind deschid neaşteptat pânza nouă a altui orizont aceloraşi idealuri.

Totuşi ştim că ne poartă o punte căldătoare care, deşi o cărmuim, ne trage la un ţarm negândit, şi apoi se sloboade pe ape subţ ochiul nostru umed de nostalgia amintirilor pe care le duce cu ea la larg.

Stăm la răspântie în faţa drumului nou. În portul (necunoscut) unde am ancorat sunt adunate navele plutitoare ale energiilor care poartă aripa masivă şi lină a aceleiaşi sbor. Stindardele familiare sunt un semn de raliere şi steaguri noi se îmbină printre ele. Pe bord aduc piatră cimentară, în faţă le stă cheiul unde se va clădi casa comună a muncii celei împuţernice din suflul zărilor apuse şi din aspiraţia pură a noilor orizonturi.

Reclădim! Sufletul religios simte mişcarea care a desprins din puterile afective Semnul — Sufletul năvălit de spaima emoţionată a sângelui — chemat să aşeze piatra modelată la casa cea nouă a căminului comun, — te-l va iubi în toţi, şi pe toţi în el — îşi falsfăle gestul înaripat, gestul caşi întrupat, din care la zlua cea dintâi, cu faţa întoarsă spre Răsărit, avântată, stângace, gravă duioasă, porneşte ofranda primului Salut.

HORTENSIA PAPADAT-BENEGESCU.

NOAPTE DE CRĂCIUN

Crăciunul,
așa cum îl serbam acas'odinioară
în sala de intrare lângă scară,
în sala cea cu ziduri căptușite
de stofe verzi eșite
brodate 'n flori de aur stins;
și cu tavanu 'nalt și zugrăvit,
dar nu destul de 'nalt ca să nu 'ndoae
semeșul brad cu vârful 'nmugurit
și 'mpodobit cu ramuri ce te 'mbie
ca un Hristos ce chiamă copiii către
/dânsul;
Hristos cu degete de ceară luminoase,
în jurul cărulia 'nvârteam o horă lînă
cu cântece evlavioase ce suspină
și curg încet și limpede
și proaspăt ca o apă crîștalină.

Crăciunul
cu portocale însorite
și mere rumenite,
ce, sub ghirlande de beteală argintie,
atârnă greu pe crengi miroșitoare
și-așteaptă guri nerăbdătoare
să vie
să le muște.

Și jucăriile cu rânduială așezate
la rădăcina pomului aprins;
mănușele nevinovate
ce fâlfâie 'n văzduh ca să le ceard;
și ochii vii ce-aleargă după ele,
și se uimesc
și cresc,
se umezesc de fericire
și luminează casa
mai mult ca lumânările de ceară.

Și peste tot,
privirea mamei șiruind de dor
sub părul negru și strălucitor,
privirea mamei ce se simte bine
cu droaia de copii foșnind în
/preajmă-i,
Intocmai ca o floare ce se 'nvoaltă
când simte 'n juru-i zumzet de albine.
Alături, mătușa 'naltă, înșepată,
la față și la port străină,
cu ochii 'nchiși de răs înăbușit
și cu volane mari de muselină.
Și unchiul mic și gras, rotund la față,
din viță boerească pe sfârșite,
care râdea de se cutremură tavanul
și ramurile bradului mișcau
și acele sunau.

Dar într'o vreme se lăsa tăcere
pe buze și pe gând:
și lumea se răria,
și sala pe 'ndelete se goliă;
și doamna 'nșofolită ce mulțumită
/plecând
și 'n ușă ciripiă
lăsă să intre 'n casă c'un vâjlit de
/viscol
mirosul crud de nea.

Și 'n sala tapetată cu piele de Cordova
sub lampa olandeză de alamă,
cum ne priveam atuncea, mamă,
la nesfârșita cină de Crăciun.

O, mamă bună,
mai știi când ne urcam pe scară
împreună,
după masă,
cu pasul obosit de-atâtea daruri;

când ne treceai prin plete mână ta
(subțire
 și-apoi ne sărutai prelung pe frunte.
 cu-o sărutare-atâta de fierbinte
 că o simțeam târziu,
 pân'adormeam în patul meu,
 cuminte.

Și iată,
 toate mi-au trecut prin gând
 în noaptea asta de Crăciun
 pe care o ascult încet curgând
 la masă cu-o pribeagă din Rusia.

Imi povestea de viața-i sbuciumată:
 Simțeam cum gândul ei aleargă
sbob nebun;
 și se gândia, pe semne, la Crăciun
la ea acasă
 dar nu mi-a pomenit nimic la masă
 de teamă, poart', să nu gândesc și eu
la fel.

La noi acas'acum... E mort Ionel,
 El, cel mai bun și mai scânteietor;
 și ceilalți, pân' la cel mai mititel,
 sunt duși la carte
 și n'au venit acasă: nu li-i dor
 și li se pare cuibul prea departe.

Și dacă totuși au venit,
 Tu bradul tău nu l'ai gătit
 că nu e El;

El, care-l simți în preajma ta,
 așa de-aproape și lăpt, pe că
 că de-ai oprinde pomul de Crăciun
 ai înțelege dintr'odată ce departe-i.

Și zita, acum stai singură la foc,
peste și amără.
 Cum s'a trecut povestea noastră bună
 și cuibul cum s'a spart!

Mai adineauri,
 cum stam la masă cu pribeaga,
 golind paharul până 'n fund,
 ce mi-a venit
 să-mi razim capul
 de umărul-i rotund.
 Dar mi-a fost frică, mamă!

Și dintr'odată s'au pornit să aune,—
 rostogolindu-și grindina de-atamă
 pe coperișurile mute și sonore, —
 clopotele... întâi puflin, apoi tot mai
[multe.
 Și ea, a stat tăcută, să te-asculte.

Și-atuncea capul fără vrere, mi-a
spicat
 pe umărul ei bun;
 și ea, strădina, — cum să-ți spun? —
 s'a tulburat de-o mare 'ndătoșare,
 s'a aplecat cum te pleacă spre mine
 și fără să 'nțeleagă bine,
 m'a sărutat pe frunte, mamă!

MARCEL N. ROMANESCU.

Crăciunul anului 1920.
 Roma.

CĂINI DE RĂZBOIU

Satul Florești, împrăștiat ca toate satele de munte, se ascundea între coline, pus parcă la adăpost de vremuri grele. Numai câteva case despărțite prin curți mari innecate de boz eșiseră la drum mai îndrăznețe să reprezinte școala, primăria și postul de jandarmi strânse în jurul cârciumii și ocupate fără împotrivire de regimentul venit să întărească frontiera.

Dela popotă, după masa de seară, prelungită și inveselită de aceleași motive, ofițerii, interpelându-se cu râsete și glume cu cheie, se răspândeau la voia întâmplării, care îi rânduisese în cantonament. Curând, luminile ce mai licăreau ici, colo printre țagii uriași, se stinseră una câte una, ofițerii se culcară și ei, și satul liniștit adormi în fine, respirând ușor în freamăt de codri.

Deodată, goarna unui soldat iscusit răsună în puterea nopții, turburând văile, sunând precipitat, nerăbdător „chemarea ofițerilor”, în lătratul furios al câinilor eșiți la poartă, cu copii, cu femei, cu lumea toată.

— „Unde ești mă?”

— „Cine ne cheamă?”

— „Unde ne adunăm?”

— „Numai *don' comandanți de companie* să poftească la *sicoala* la don Colonel”, deslușia nevăzut gornistul.

— „Ofițerii ceilalți nu?”

— „Nu, nu”.

— „Păi de ce ne sunași pe toți, idiotule?”

— „Așa am primit ordin să sun pe toți domnii ofițeri”.

— „Păi ziceai că numai căpitanii, de ce n'ai trimes agenții de legătură, boule?”

— „Dar cine știe pe unde s'au culcat, i-a căutat și don colonel...”

— „Eu v'am chemat, eu... poftiți aci la mine, nu face nimic, veniți cu toții, cu atât mai bine dacă a venit toată lumea. Aprindeți o lampă... aveți lămpi?”

— „Avem, da le-am lăsat în cantonament”.

— „Pfiuu!... De ce, domnilor, de ce? Se poate? Acestea sunt lămpi de războiu. Trebuie să le aveți în tot momentul asupra d-voastră că d'ăia le zice de buzunar. Du-te, domnule, și o ia pe a mea, vezi că mi se pare e pe masă.“

— „A d-voastră n'are baterie, știți că n'a funcționat nici aseară“, aminti aghiotantul regimentului.

— „Așa e, bine zici. Inseamnă d-ta să nu uiți... să trimetem la București să ne ia câteva baterii de rezervă. În fine, nu face nimic... am vrut să vă citesc un ordin telegrafic extra-urgent și cu mare precădere, pe care l-am primit acușica și pe care vi-l repet negru pe alb: „Raportați telegrafic unde ați ajuns cu câinii de războiu...“

— „Care câini?“

— „N'avem câini“

— „N'a fost niciun ordin“

— „Vă rog, lăsați, n'am terminat, vom discuta pe urmă... „luați măsuri“... ascultați domnilor? „Luați măsuri pentru a crește doi porci de companie.

Comand. Div.

G-ral Grozavu

— „Nu se poate!“

— „Imposibil!“

— „De asta ne arde nouă!“

— „Tăceți Domnilor, nu vorbiți copilării, cum să nu se poată dacă e ordin? Și apoi trebuia să vă așteptați... N'ați primit botnițe și bice?... Alea nu erau pentru țânțari!... Și broșurile relative la dresajul câinilor de războiu ale Marelui Stat Major, le-ați uitat?... Alea erau pentru D-voastră, ce ați făcut cu ele?“

— „Sunt în magazie.“

— „De ce le țineți în magazie, pentru Dumnezeu?“

— „Păi unde să le ținem?“

— „Să le citiți, nu să le țineți în magazie. Acum ce raportăm diviziei?... Cum o întorci, maiorule?!...“

Maiorul, vechiu în serviciu, îngrășat peste fire și puțin asmatic, șueră liniștit: „Este câini berechet!“

— „O fi da nu-i avem noi.“

— „O să avem și noi — dați drumul oamenilor în permisie și la întoarcere să aducă câinii“,

— „Și porcii“, adăogă un căpitan vechiu în grad, sedus de rentabilitatea ideii. „Creștem și pentru noi.“

- „Și porci, desigur“, întări răgușit maiorul.
- „Da, cine-i plătește?“
- „Statul, cine o să-i plătească?“
- „Dacă aprobați să se ducă oamenii în concediu, în trei zile avem câini“, se prind entuziasmați căpitanii.
- „Ce trei zile, domnule? Eu i-aduc pân' diseară, am și ochit unul“.
- „Domnilor, nu așa, fiți cu băgare de seamă! Câinii au drept la hrană, câte un leu și douăzeci mi se pare... după cum vedeți ordinul e serios. Să nu furați câinii oamenilor, să ne facem de răs...“
- „Lăsați pe mine, dacă i-o mai cunoaște...“
- „In sfârșit, treaba D-voastră, atât vă recomand, să fie tineri și de rasă mare, ciobânească. Să nu mi-aduceți cine știe ce javre.“
- „Cui îi dăm în primire?“
- „Asta e iarăș o chestiune importantă, cui să-i dăm?“
- „Să-i dăm lui Georgescu, el e cu sporturile.“
- „Domnule colonel, eu nu mă pricep, n'am dresat câini în viața mea“.
- „Nu-i nimic, ai ocazia să înveți acum; și apoi d-ta umblă și la vânat, mi se pare?“
- „Umblă, umblă...“
- „Are și pușcă“.
- „Astă iarnă a împușcat o capră“.
- „Domnule colonel, dați-mi voie“, încercă să protesteze disperat sublocotenentul.
- „Am terminat! Părăsiți obiceiul de a vă eschiva dela orice însărcinare“.
- „Să-i dăm și purceii...“
- „Aia îi iau bucuros“.
- „Te cred...“
- „Lăsați gluma... la revedere, domnilor“.

Câteva zile mai târziu, pe o dimineață plăcută de munte, colonelul, în ținută de campanie, se plimba în mijlocul unui orașel de vile lilipuțiene răsărite ca prin farmec în curtea primăriei, așezată chiar la marginea șoselei. Șaizeci de căsuțe cu săgeți și strășini dantelate, cu coperișul în patru ape, adăposteau 120 de câini ale căror nume războinice de : Glonț, Cartuș, Pistol, Foc, etc., scrise cu litere agățătoare pe frontispiciul vilcelor, de forme și mărimi variate, ne-ar fi îndemnat numai ele

singure la ofensivă. Pensionarii, corciturii de ogari cu coada covrig, dulăi flocoși cu bucele pline de scaeți, cățele cu țâțele supte, câini de toate neamurile, proaspăt amputați de urechi și coadă și arși apoi cu fierul de sanitariii companiilor, câini bălani, negri, tarcați sau cafenii ca urșii, tunși de tot ca englezii sau ca leii numai pe jumătate, așteptau ferecați în lanțuri să ducă cartușe pe linia de foc, să descopere răniții pe câmpul de luptă sau să plece furișăți în patrulare. Dar senzaționalul acestei pregătiri războinice îl prezenta, fără îndoială, o pereche de cățelandri, potriviți în păr și la statură, înhămați cu pieptare roșii la roatele unui cărucior de copil, cu clopoțel la oiște și care la întoarcere țarau la vale chiar pe sublocotenentul Georgescu, dresorul lor, în admirația, piscată de invidie, a ofițerilor eșiți în pragul popotei. Decorul îl complectea soldații voșnici aleși pe sprânceană, înarmați cu bice scurte și cari străjuluia vilele, ca pe niște locuințe ministeriale, călcând regulat în străchinile cu apă, așezate pentru câini la ușa lor. Tactician iscusit, colonelul nu-și băgase în acțiune toate forțele sale. Menajase generalului o surpriză: *parcul purceilor*, unde vre-o optzeci de godaci, roz-albi spălați cu peria, cu cerceluși de lână roșie la ureche, urma să-l cucerească definitiv. Spre mai mare siguranță — în războiu trebuiesc prevăzute toate — doi grășuni fuseseră sacrificați pe altarul popotei.

Colonelul, vădit încântat, fierbea de nerăbdare în așteptarea generalului, care urma să pice dintr'un moment într'altul. Succesul era asigurat. Din informațiuni culese cu diplomatie, niciunul din regimentele diviziei nu mobilizase câini de războiu. Dar nici-o fericire nu este completă și orice speranță — se știe — are punctul său negru. Un lucru mic în sine, care nu prezenta nici-o însemnătate față de strategia pregătirii, îl enerva pe colonel mai mult de cât ar fi fost rezonabil: pensionarii se retrăseseră ca melcii în găoace, vilele păreau pustii. Colonelul ar fi voit să-i vadă șezând cum știm cu toții că șed câinii: unii așa, alții cu botul pe labe, la rând, în pragul căsuțelor ca la fotograf.

— „Scoateți câinii la iveală mă, ce i-ați băgat așa înăuntru“.

— „Frăiți, don' colonel, se bagă ei singuri... de căldură...“

— „Dac'or sta așa și când o veni generalul, ne-am pri-copsit“.

— „Nu stau, don' colonel, îi scoatem noi“, răspund sol-

dații, strângând coada biciului, cu mâinile lor nădușite. Un trâmbișat prelungit cu artă, întrerupse convorbirea, se sfărâmă în bucățele, lovindu-se de stânci, vestind tutulor sosirea generalului. Colonelul plecă grăbit la raport, îngrijat, nesigur, fără speranță. Inspecțiile, reflecta el inconștient, sunt ca și examenele: cazi uneori când te crezi mai bine pregătit...

— „Domnule general, regimentul 180 infanterie, cu un efectiv de 3500 de oameni, 200 de cai și 120 câini de războiu...

— „Bravoo! aveți și câini de războiu?!“ întrerupse generalul schițând un salut. „Foarte bine. Ești singurul regiment, care ai executat ordinul meu. Li ai de mult?“

— „Nu tocmai... să vedeți, cam de vre-o două luni. A trebuit s'alegem“.

— „Aaa, foarte bine! Atunci ai început și dresajul?“ întrebă generalul satisfăcut.

— „Mdaa... relativ, domnule ghegeneral, știți, câinii ciobănești sunt răi, foarte răi... și încăpățânați!...“

— „Trebue luați cu binișorul... lăsați-i încet, sfătuia generalul, plecându-se cu precauțiune să vadă câinii din cușcă. Ham, ham, ham! Și doi dulăi cu părul sbârlit, cu colți de crocodil se repeziră cu atâta furie, că generalul plin de spaimă, gata să fie sfâșiat, abia avu timpul să-și ferească pantalonii.

— „Nu's dresați“.

— „Domnule general...“

— „Nu i-ai dresat deloc...“

— „...vă închipuiți și d-voastră...“

— „Ei nu trebue să se repeadă la Români; să sară asupra dușmanului, să nu se dea la noi. Trebue pedepsiți și pedepsiți imediat, asupra faptului“ și consecvent acestei reguli pedagogice, răcni amenințând cu sabia dela distanță: „Marș!“

— „Cine il puse, doamne?!“ avu timp să se întrebe desperat colonelul și se luă fugind pe urmele generalului, urmăriți de câțiva dulăi de stână, cari scoși samavolnicește din cuștile lor, rupând sgardele putrede, săriră într'un elan de solidaritate în ajutorul tovarășilor cu cari de altfel se și încăerară într'o larmă asurzitoare.

— „Nu i-ai dresat“, reproșă gâfâind generalul urcat pe prispa unei case.

— „Domnule general, vă rog să credeți, s'a întrebuintat toate metodele...“

— „Nu's dresați... deloc“.

— „Depinde de temperament... cari sunt mai docili... am unii, să vedeți și d-voastră. Armașu!..

— „Ordinați!“

— „Chiamă pe d-l sublocotenent Georgescu. Să vină cu Orest și Pilad, știi, câinii cu căruciorul... să-i prezinte lui don' ghegeneral“.

Dar Oreste și Pilade se prezentară singuri, venind dinspre câmpul de instrucție, într'o fugă dezordonată, sfărâmand căruciorul de pietre, alergând, scheunând, cu limbile scoase, cu ochii strălucitori, după un măgar ce fugia și el cu coada în sus, sbierând cât îl lua gura.

Ceva mai departe în urma lor, călărind ca pentru întâia oară, apăru dresorul, sublocotenentul Georgescu, silindu-se zadarnic să pună calul în galop. Filmul trecu ca un meteor sub ochii generalului, care supărat, plecă fără ziua bună. Colonelul se îmbolnăvi de gălbinare.

În toamnă, când s'au făcut propunerile de înaintări în armată, generalul l-a votat *bun în grad* și, firește, colonelul, la rândul său, n'a propus pe sublocotenentul Georgescu la avansare. Iar mai târziu, când comandamentele, prin jiculări repetate, îndemnau regimentele la cea mai mare economie, colonelul a dat următorul ordin :

„Având în vedere circulara M. de R. No. 118564 comunicată cu ord. Corpului de Armată No. 73520 transmis direct de Divizie cu ord. No. 8751, ordon :

Urmând ca regimentul să facă cele mai mari economii pentru a nu depăși alocația de hrană, companiile vor demobiliza câinii de războiu, trimițându-i imediat la vetrele lor.

Comandantul Regimentului,
(ss) Colonel Merișor

— „Dar hrana lor până 'n prezent, cine o plătește“ ?, întrebare într'un glas comandantii de companie.

— „Nu vreau să știu nimic, treaba d-voastră“.

EPILOG

Regimentul a plecat fără câini la mobilizare.

Purceii, să nu fie de deochi, crescuseră cât niște viței.

GH. BRĂESCU.

AMINTIREA

lui LIVIU REBREANU.

E noapte și plouă afară
 Și plouă și'n sufletul meu,
 Pereții mi sugrumă odaia,
 Ca plumbul mi-e gândul de
 greu.

Imagini, aduceri-aminte,
 Perdute'ngropate pe veci,
 Acum se trezesc,—prin ruine
 Danțează în zbor lilioci.

De flori cucerită-i grădina
 Și-aleargă prin ea un copil,
 O ceată aleargă să-l prindă
 Și cântă și râde April.

E masa de cărți încărcată
 Și-o umbră veghiază târziu,
 Ce tristă e viața, departe
 O cale străbate-un pustiu.

Trec anii și-o zână apare,
 Frumoasă ca ziua, un crin,
 Deșarte iluzii de-o clipă,
 Potirul e plin' cu venin.

Dariată-l ajuns în splendoare:
 Puternic, viteaz ca un zeu,
 La toți, deopotrivă, aruncă
 Ghirlande de roze, mereu.

Și iarăși de cărți încărcată
 E masa, și-i singur cu el,
 Sub lampă, pierdut prive-
 ghează,
 Pe umeri cu-o stâncă de oșel.

Pe grinzi, pe tavan, prin
 unghere
 Tesut-au păiajenii cort,
 Coboară 'ntunericu-n voaluri
 Și visul deapururi e mort.

Pereții mi sugrumă odaia,
 Ca plumbul mi-e gândul de greu,
 Și plouă de-un secol afară
 Și plouă și'n sufletul meu!

AL. T. STAMATIAD

DIAMANTUL

Din praf și din noroi pietrificat,
Din humă ești, ca mine, zămislit,
Și totuși bobul tău e strălucit,
Iar eu sunt trist, sunt trist și 'ntunecat.

Te desgropăm din beznele adânci
Și totuși vii senin și plin de soare,
Iar eu, — o viață 'ntreagă, sus pe stânci,
Intind spre ceruri brațe rugătoare,
Cerșesc, întreb și plâng în infinit —
Și tot rămân de soare văduvit.

Ești zămislit ca mine din noroi
Și totuși — cât abis e între noi!
Tot chaosul țărânei te-a visat
Pe tine doar curat, și alb, și mut;
În mine-aceiaș fire a turnat
Intunecime și necunoscut.

Ești lacrima pe veci încremenită,
În care se reșfrânge Dumnezeu,
Ești bucuria lui nemărginită!
Iar eu — ce sunt? Durerea lui sunt — eu?

A. DOMINIC

Epilogul matchului Carpentier-Dempsey

Toată lumea a fost informată și agitată, acum două luni, de matchul, ajuns celebru, între americanul Dempsey, și francezul Carpentier. Lupta de box care a avut loc în Statele-Unite, se dădea pentru șampionatul lumii și, se știe, Europa a fost făcută Knok-ut, în persoana lui Carpentier.

Matchul acesta interesează în mai multe laturi curiozitatea noastră, nu în sine, adică în spectacolul desfășurării lui, ci pentru psihologia spectatorilor din ambele continente, rămasă în tot timpul jocului, fără armură, descoperită.

Se știe proporția pe care a luat-o evenimentul. Zeci de mii de oameni au sosit din toate colțurile lumii; reprezentanții a patru sute de ziare; o sută de cabluri telegrafice din care câteva zeci se legau peste ocean, în Europa; enormele pariuri puse pentru și împotriva: comunicarea înfrângerii la Paris, douăzeci de minute după match, prin aeroplane. Ziarele pariziene vorbeau de emoția populației din Paris și de doliul național suferit de Franța. D-na Carpentier a fost repede interviewată și femeile — ascultați adevărata istorie — au plâns.

Explicația emoției nu e poate prea dificil de aflat. Să ne amintim de teoria „mitului social” așa cum îl construia Sorel, sau de aceia a „mitului revoluționar” cum îl construiește J. Richard Bloch. Mitul e o antitează socială. Un fenomen de libertate și în același timp de miraculos se opune din când în când, în rari răstimpuri, orelor de muncă monotone și zilnice. Mitul, ca fenomen, nu are nici-o valoare; valoarea lui stă în repercusiunea lui, în fecunditatea reprezentărilor lui, în posibilitatea lui de a excita sensibilitatea — dar numai pe cea colectivă. E un triumf al instinctelor — o sărbătoare a instinctelor — o creștere a forței vitale din om și mitul e cu atât mai puternic, cu cât creșterea instinctelor e mai covârșitoare. Se poate acum lesne bănuși care sunt miturile la antici. Serbările dionisiace, importate de Greci din Asia, și bacanalele romane, ne oferă un spectacol pe care viața modernă îl ignorează cu totul. Gloatele porneau cu trupul gol și cu frunze de pampre, cu thyrsul în mână, înainte. În ziua aceea de beție și de fornație, circurile s-au deschis și legile moralei au căzut, cași cele sociale: la Romani dispărea brusc diferența între stăpân și sclav.

Cu căderea lumii antice, creștinismul a adus pompa catolică. Dacă Atila a căzut în fața episcopilor cu odăjdii și mitre, nu trebuie considerată într'insul teama Dumnezeuului iudov. Atila a fost învins de *mitul* creștin. Mai târziu, după Renaștere, odată cu moartea mitului creștin, dărâmat de Luther și de Reformă, (ostrove s'au mai prelungit prin Lourdes și au mai persistat în Roma) prin câteva părți ale Europei s'a născut *Carnavalul*. Mitul acesta grațios e față de serbările lui Dionysos, celace este un ducar de Fragonard, lângă o Kremessă a lui Rubens. Dar „car-

navalul a murit* și el: J. Richard Bloch ni se plânge de asta, într'un întreg volum, apărut recent. Carnavalul a murit: Napoleon, ca să epateze cu gloria lui militară, a inventat tot fastul paradelor ostășești moderne. Deatunci, mitul merge din ce în ce mai rău, a devenit din ce în ce mai ofticos. Astăzi, mitul în loc să fie fenomenul care canalizează întreaga aspirație a unui popor, în loc să poată îngloba o epocă omogenă (epoci în care se nasc de obicei clasicismele și epopeia) s'a scurtat până la evenimente sociale: meetinguri, concursuri de aviație, scrutine politice. Georges Sorel, voind să propue un singur scop pentru forțele proletare, a știut bine că singura putere care excită activitățile și le înnoadă, e mitul social. Dar priviți la ce a ajuns serbarea lui Dionysos; numai o semnificație; atât: e greva generală.

După atâta ocol, sub care copac, vom găsi banca, unde ne așteaptă repaosul și umbra? Să fie asta totuși singura explicație a interesului masselor, pentru match.

Valoarea de mit a matchului? Nu, nu e mitul singura importantă a luptei de box și nu e singura ei semnificație. Înfrângerea lui Carpentier a fost socotită de ziare și de publicul francez, o înfrângere națională. Opinia aceasta cere mai mult decât un surâs; e mai mult decât o stupiditate; în nuca bănuită găunoasă, e miezul ascuns al unui sens superior.

Să schimbăm puțin termenii problemii. Să presupunem pe Dempsey lacedemonian și pe Carpentier, atenian. Carpentier a fost bătut? Nu șovăiesc să consider Atena bătută. E o rușina națională, gimnaziile se vor închide, cetățenii vor blestema în agora, în timp ce, sub măslini, vor discuta cazul, peripateticienii. Atunci de ce — transpusă — istoria devine ridiculă la Europeni și „doliul Franței“, o expresie absurdă? Pentru că Grecii știau valoarea mușchiului și frumusețea trupului gol. Copilul e crescut în școala de gimnastică, exercită în palestră, aruncă discul, se întrece la alergare, ia parte la jocul olimpic. În timp ce în Europa slăbănoagă și pipernicită, cu un ceas de gimnastică pe săptămână în școală — omul voinic care constituie pe boxer și pe atlet, e o hipertrofie — atletul reprezentând altceva decât gimnasticul — adică divina proporție a tuturor membrilor.

În Europa, boxerul e un miracol, o anomalie, un ichtiosaur — posesia sau lipsa lui, nu e o glorie și nu e pagubă. La Greci gimnastul sau discobolul sunt produsul educației comune — sunt rezultanta unei vieți sociale și unei filozofii sociale. Biruitorul la jocul olimpic e colegul meu de gimnaziu, e vecinul meu dela disc, e tovarășul meu din quadrigă — e reprezentantul (mai întreg și mai deplin), dar reprezentantul mușchilor mei, mușchilor Atenei.

Deaceia Europa a putut spune prostia că se bizuia pe Carpentier împotriva lui Dempsey, fiindcă socotea că va învinge cel mai inteligent. Cât e de superficial mitul! E adevărat că Sofocle a biruit la jocul olimpic — dar nu la tragedie, cu geniul — ei la alergare, cu picioarele.

Civilizația modernă nici nu cunoaște trupul gol — cum s'ar putea nutri cu spectacolul pe care trupul gol îl naște? Deaceia singura artă care e complect *depaysată* actualmente e sculptura. Se pare că sculptura nu poate trăi decât din nud — și pentru asta, poate e singura artă, care se mai leagă de buricul artei antice. Sculptorul antic însă, dedicându-se nudului, se dedica unei realități naturale. Omul gol circula împrejurul artistului. Omul era învățat cu ordinea și armonia mușchilor, cu linia și curba, arcul și plenitudinea. Sculptorul copia sau măria — mutila sau vindeca o realitate. Europeanul nu vede aproape niciodată nudul; la plajă, sau la bale, când îl întâlnește, îl găsește ori ofțicos, ori flasc. Trupul femeii îl vedem mai ades gol, dar câte săptămâni își păstrează femeia linia tânără și fermă? Și apoi — despuțați de dorință — există un trup de femeie cu adevărat frumos?

Sculptorul modern, ca să fie firesc, ar trebui deci să-l modeleze pe om, cu șoșoni, cu blană și cu umbrelă. Câteodată le pune chiar, când creștinismul îl amintește, la timp, pudoarea: Jupiter poate fi făcut sexuat și gol; Mareșalul Ney însă, în statuia lui Rude trebuia costumat. Rodin poate modela, după pilda antică o gândire goală sau un simbol gol; Burghezii din Calais, auct însă toți în mantii. Că nudul e acum artificial asta a înțeles-o Rodin: deaceia avea în atelierul lui o sumedenie de modele, care nu aveau altă ocupație, decât aceea de a se plimba, goale. Ochii sculptorului se odihnea astfel și se familiariza cu bucata de natură, pe care inteligența lui o furase Atenei.

Iată dela o simplă luptă de match, puse din nou, față în față, civilizația grecească și cea modernă. O civilizație profund spațială și una profund de durată. Poate spune ce-o vrea Spengler: civilizațiile nu sunt identice. Sunt omoloage, spune Spengler, și cutare fenomen din istoria celei dintâi, se reînnoiește în istoria celei de-a doua. Dar cum pot fi fenomene identice în civilizații deosebite? Omoloage, da — în sensul matematic al unghiurilor, calculabile — dar nu în conținutul lor. O civilizație are o durată stabilă, o curgere între două pârghii fixe, cu elanul mental limitat, cu posibilitățile ordonate de mai înainte. O civilizație e desfășurarea unei forțe biologice: inteligența totdeauna egală cu sine și din putințele cărora e exclus hazardul. E constanța intelectuală, de care vorbește Remy de Gourmont, după Quinton, *constanța reacțiunilor și posibilităților intelectuale — nu aceea a conținutului.*

Bergson spune în primul lui volum, că psiho — fizica va exista în clipa când se va stabili că două senzații pot fi egale, fără să fie identice. Noi am voi să insinuăm că civilizațiile sunt toate egale, fără să fie identice. Când oare ne va veni în ajutor și psiho — fizica?

CRONICA LITERARĂ

D. CARACOSTEA: Poetul Brătescu-Voinești

Pedantismul, acea trăsătură distinctivă a profesorului de românește care face critică literară, își găsește în volumul de față cea mai fericită exemplificare. Plecat dela prima treaptă formală, respectabilul dascăl își duce laborios bagajul pedanteriei. Ajuns pe ultima, se pomenește cu bocceluța goală. Pe cele 5 trepte ale buneii lecții de limba română elevul de clasa șaptea zărește atâtea boarfe peștițe.

Dascălul e pedant și bătos. Grandiosul e cadrul în care se mișcă, perspectiva care îl atrage. Termenii mari — explicație științifică, literatură universală cu diviziunile sud-est și nord-vest europene, viața culturală a omenirii, valori omenești, apoi promisiuni savante ce se vor realiza toate la *locul potrivit* — zăpăcesc pe elevul de liceu.

Știința dascălului care se agită din greu pe catedră îl uimește. Repetițiile nesfârșite, amalgamarea tuturor cunoștințelor, lipsa de sistemă și de simplificare a cestiunilor sfârșesc prin a-l distruge. La sfârșit, rămâi cu impresia unei cumplite nopți bătute de cauchemaruri.

Dascălul nu e artist. De aceea urăște pe cel care scrie frumos. Stângăcia expresiei, încetineala generală a formei vrea s'o compenseze prin erudiție. Adeseori ea este efină. Totul îl miră, totul i se pare nou și vrednic de a fi relevat. În modul cum o face are naivitatea celui care crede că a descoperit America. La fiecare pagină va căuta prilej de parafrază. Bagatelele i se par giuvaeruri. Fetișist cum este, opera și autorul predilect îl extaziază chiar în cele mai criticabile părți. Pretutindeni o explicare a slăbiciunilor, o schimbare miraculoasă a defectelor în calitate:

Molière în ale sale nemuritoare *Femmes Savantes* a schițat un asemenea tip: prețioasele cari leșină de plăcere la citirea fiecărui vers din cel mai stupid sonet pe care l'a scris poetul favorit. Trissotin cu al său *Sonnet à la princesse Uranie (sur la fièvre)* smulge strigăte de admirație nemărginită femeilor savante care îi ascultă recitând.

Béluce :

Ah! tout doux, laisse-moi, de grâce, respirer.

Armande

Donnez-moi, s'il vous plaît, le loisir d'admirer.

Philaminte

*On se sent, à ces vers, jusques au fond de l'âme
Couler je ne sais quel qui fait que l'on se pâme.*

Armande

*Faites-la sortir, quoi qu'on die
De votre riche appartement.*

*Que riche appartement est là joliment dit!
Et que la métaphore est mise avec esprit!*

Philaminte

Faites-la sortir, quoi qu'on die

*Ah! que ce quoi qu'on die est d'un goût admirable!
C'est à mon sentiment un endroit, impayable etc. etc.*

D-l Brătescu-Voinești e diformat în studiul ce l-a consacrat d-l Caracostea. Trezând peste absurdul atitudinii, peste manierismul ei, judecata în sine a operii păcătuește. În primul rând un e distinsă partea de pură creație a d-lui Brătescu-Voinești de literatura d-sale. Poezia ou literatura se contopesc amândouă în admirația nesățioasă a criticului. Pe același plan sunt puse toate bucățile. Pentru toate aceleași accente :

*Mais, quand vous avez fait ce charmant quoi qu'on die
Avez-vous compris, vous, toute son énergie?
Songiez-vous bien vous-même à tout ce qu'il nous dit
Et pensiez-vous alors y mettre tant d'esprit?*

(Ibidem)

Opera D-lui Brătescu-Voinești a avut ca prim critic de mai lungă întindere pe D-l G. Ibrăileanu. D-sa încerca cu orî ce preț să facă din acest scriitor un critic social. Opera D-lui Brătescu-Voinești era privită aproape exclusiv din punctul de vedere al teoriei inadaptabilității multora din eroii săi. De fapt scriitorul atrăgea simpatia noastră asupra firilor delicate pe care convingențele etico-sociale le strivesc adeseori. De aci până la gestul răsunător al unui scriitor care ou bicul în mână lovește în stâlpii societăților e o distanță prea mare :

D-l Brătescu-Voinești a avut nenorocul de a găsi critici dispuși să vadă în tot ce scria lucruri mai de mare importanță decât acea pe care însuși le-o atribuia. De aci diformarea de care vorbim. Tot de aci lungimea studiilor acestor critici obsedați de anume idei, tot de aci fenomenul curios că datorită repetițiilor, exagerărilor fiecărui amănunt, aceste studii iau proporții ca cele ale D-lui Caracostea. Opera de dimensiuni restrânse a D-lui Brătescu-Voinești se pierde în voluminoasele cercetări neadaptate ei.

Intr'adevăr cu ce lucruri noi vine D-l Caracostea? Trebuie,

spune D-sa, cercetată personalitatea scriitorului; preferințele sale trebuiesc analizate, spre a vedea spre ce valori omenești se îndreaptă. Odată găsit centrul acestor preferințe — eroi umili cari își sfărâmă sufletele alese de răutătea omenească — a doua întrebare ce și-o pune criticul este: Cum realizează autorul în nuvelistică preferințele sale? Că nota dominantă e duloșia nimeni nu a contestat-o. Nu acesta era lucrul nou. Nu pentru a-l afirma din nou se justifică cele 100 pagini cel puțin de rezumare a fiecărei bucăți în parte și de pedantă infolere în formule bombastice.

Dând ici și colo peste bucăți de humor, alte 100 pagini, alte rezumate alte parafrazări pretențioase.

Nicăiri esențialul, caracteristicul, viabilul cu adevărat pentru literatură.

În fine explicații tot atât de prețioase asupra condițiilor cari împiedică pe d-l Brătescu-Voinști să facă un roman din „*In lamă dreptăci*”, determinându-l să se mulțumească cu o nuvelă, apoi întrebări pompoase rămase însă nerezolvate: concepția profundă despre viață a scriitorului este pesimistă sau optimistă?

Tipul Andrei Rizescu și sfârșitul lui, cu toate neverosimilitățile flagrante de psihologie și tehnică, sunt laudate fără seamă.

Oarba admirație nu permite criticului o bună judecată.

Ce quoi qu'on die en dit beaucoup plus qu'il ne semble

Je ne sais pas, pour moi, si chacun me ressemble,

Mais j'entends là-dessous un million de mots.

(Philaminte).

Acestea sunt lucrurile în jurul cărora se învârtesc cele peste 250 pagini ale volumului.

Acum spre încheiere: Ce a vrut criticul? Cităm din introducere *Critica și poezia I. Al. Brătescu-Voinști*:

„Gândind să arăt printr'un exemplu cum înțeleg să pun în lumina cuvenită acest bun sufletesc al neamului, care este poezia noastră cultă, îmi propun să lămuresc întreaga creațiune de până acum a d-lui Brătescu-Voinști și apoi să-i fixez locul în dezvoltarea literaturii noastre; dcoșebindu-mă de cei cei ce s'au ocupat de acest scriitor, mă simt nevoit să caracterizez mai întâi scrisul criticei de până acum cu privire la poezia noastră. În acest chip se va înțelege mai ușor de ce procedez în un fel și nu în altul“.

„Se va vedea cum istoria criticei noastre vădește necesitatea unei îndrumări pe care am putea să o formulăm scurt: pe lângă adevărata căldură estetică, mai multă lumină științifică în armonie cu cerințele de adâncire ale specialității și cu starea actuală a științelor morale înrudite“.

„Calea aceasta va apărea ca singura menită să ne scoată din apele diletantismului și să redea totodată studiilor literare autoritatea necesară pentru a deveni în adevăr un factor viu în viața culturală a neamului, potrivit cerințelor literare ale vremii“.

MIBAIL IORGULESCU.

CRONICA DRAMATICA

Teatrul Regina Maria

CHEMAREA CODRULUI de G. Diamandy

Începând cu „*Inainte*” și trecând la „*Bestia*”, Diamandy și-a urmat traectoria dramatică prin „*Dolorosa*”, fără ecouire.

Nu era un om de teatru, adică un observator al raporturilor felurite dintre oameni deosebiți prin cultură, prin viață, prin fatalități organice. Diamandy nu știa nici vedea, nici realiza.

Era în schimb un cerebral.

Pentru dânsul oamenii nu trăiau. Idelle trăiau însă, se mișcau pline de o patetică realitate. Era un idealist, care ar fi negat existența pumnalului înfipt pentru a nu recunoaște decât „ideea” răsbunării. E slăbiciunea și tăria teatrului lui, care ne transpune într-o lume imaginară de oameni, probleme și conflicte străine.

În „*Inainte*” ca și în „*Dolorosa*”, numai limba e a noastră; atmosfera e convențională. Lipsite de orice obiectivitate scenică, interesul spectatorului se refugiază în singurul lucru real: clișeirea unor postulate teoretice.

Frământând felurite probleme sociale sau estetice, Diamandy a luat față de ele o atitudine. Ca și în politică a fost și în teatru un cerebral atras numai de conflicte ideologice, pe care le exprima stângaciu prin ineficace schițe umane.

În mijlocul acestui teatru inexistent ca realizare, *Cheamarea Codrului* contrastează prin lipsa intenției intelectuale. Nu e totuși un teatru de observație obiectivă. E o pagină de evocație poetică, nouă pentru opera socială a lui Diamandy, și idealul de proaspătă pentru a se menține în cadrele literaturii noastre poetice.

E. LOVINESCU.

Teatrul Național

NEVESTELE DOMNULUI PLEȘU de Căton Theodorian

Reprezentarea unei noi piese de d. Theodorian are o dublă însemnătate: o însemnătate pentru acei care urmărește în special pe acest autor dramatic și o însemnătate pentru cei care se bucură de vădită eflorescență a vieții dramatice originale. Ne găsim în plină creștere, o creștere atât de grăbită și întreagă, încât în jurul teatrului a început să răsărească bătătoare, o lume, specializată, de judecători de teatru.

Ziarele își au de mult fiecare omul lor inițiat în magia artei dramatice, și omul inițiat va veni a doua zi dimineată să ofere cititorilor țării acel fruct hibrid care s'a zămislit din gustul lui european în atingere cu fecioara dramaturgiei române — încă minoră. Și spectatorii sunt, bieții, desorientați...

Cu d. Căton Theodorian, teatrul nostru original a înlăturat o bună parte din stângăciile de literatură, predicile cele mai frumoase și mai funeste ale celor care urcă treptele templului dramatic, Subiectul e de data asta numai acțiune și de loc descripție sau filosofie impresionantă. În zelu de a fi colorați cu o personalitate evidentă, autorul i-a colorat fără alte nuanțe și toți se mișcă în scenă în culori psihice țipătoare. Eroi n'au citit versuri și nici nu construiesc fraze de revistă sau de cărți — ei vorbesc așa cum se vorbește, fără sintaxă și fără gramatică școlară după un ritm propriu care în „Nevestele Domnului Pleșu” este într'adevăr ritmul elocinței originale a locuitorului de la oraș; locuitorii din sală care de obicei vorbesc limba specială a unor ziare de seară, a avut prilejul să învețe a vorbi o limbă creată cu sufletul, nu cu mașina de scris, vorbită cu toată gura și nu sbătută pentru uzul telefonului.

Dedesubtul acestor câștiguri, dramaturgia română originală nu va mai putea încheia nici o tranzacție; progresul e definitiv. Înainte de va mai merge...

În ce privește înțelesul special al comediei pentru prețuirea autorului, voim să fim pretențioși dinadinsul.

Pleșu e un biet om cu slăbiciune mare pentru femeile frumoase — și prin aceasta toți bieții oameni din sală se recunosc în bietul Pleșu — numai că toate trele nevestele pe care le avusese, îi mâncaseră averea, când ar fi putut, precum se întâmplă în căznicile fericite, să-i mănânce numai viața. Speriat, bietul Pleșu pentru a-și mântui bruma de avere ce-i mai rămăsese hotărâște să se pue, el și averea lui, sub epitropia unei negustorițe de ispravă. Desnodământul se ghicește: negustorița își lasă amantul și devine a păira — și, probabil, până la o nouă comedie — ultima nevestă

a bietului Pleșu! Adăpostul de pericolul fustelor, tot sub o fustă e: iată morala fabulei d-lui Căton Theodorian.

Dar să nu fim nedrepti: această morală e a noastră. Domnul Căton Theodorian e mai puțin vinovat — și moralmente și esteticeste. Ultima căsătorie a bietului Pleșu este în intenția autorului o recompensă dreaptă a doi oameni de treabă, încăpuți până aci pe mâini rele. Comedia este astfel olădită pe bunele temelii ale comediei tradiționale cu recompensa nevinovaților, pedepirea păcătoșilor, și căsătoria, această taină pururi plăcată oamenilor — ca apoteoză finală.

Ingenioasă îndeosebi ni s'a părut ideea autorului care a fost reprezentat în piesă, cu opiniile, intențiile și socotelile lui — prin *raisonneurul* Stoinică, bălatul de serviciu.

Domnii artiști au redat mai mult sau mai puțin credincios eroii d-lui Theodorian. Bietul Pleșu n'a fost tot timpul ceea ce e într'adevăr — de multe ori părea un om cu mințile scăzute, de curând scăpat din casa de sănătate, iar Marina a fost numai ispititoare prin carnea moale și uneori subtil retunjită a acțiței! — deși d. Căton Theodorian voia ca eroina lui să fie și o lemea de acțiune.

De punerea în scenă se poate spune și de data aceasta foarte bogată — *prea bogată*.

D. Victor Eftimiu e un director excesiv.

BCU Cluj / Central University Library Cluj F. ADERCA.

IN CURÂND VA APARE DE

E. LOVINESCU:

CRITICE VOL. VI

Alexandru Macedonski, Hortensia Papadat-Bengescu,
Gala Galaction, Oct. Goga, N. Iorga, D. D. Pa-
trașcanu, M. Dragomirescu, C. Stere, Figurine
literare, Anticipații literare, etc.

Ed. „Ancora” Alcalay & Calafatano

INSEMNAȚI LITERARE

Ideea Europeană. — August 15. Prin articolul *Ginecrafi*, semnătura Cora Irineu se repune în discuție feminismul.

Ni s'a părut totdeauna că feministele noastre fac o confuziune regretabilă. Feminitatea ca forță nouă culturală poate fi binefăcătoare în vremea noastră când sufletul masculin pare că suferă o întunecare. Dacă în această direcție s'ar îndrepta toate năzuințele feminismului, dacă rezultatul lui ar fi împingerea la maximum a feminității, desigur că atâtea critici inutile, pornite unele chiar din rândurile femeilor, nu ar mai avea rost.

De fapt feminismul în urmărirea aspirațiilor sale trece printr'o criză. Femeile în loc să scuture lanțurile care le înăbușe manifestările superioare de cultură — căci numai în urma acestor forțe bănuite utile se poate impune noul curent — pentru a fi cu adevărat femei, își greșesc calea, imitând sexul opus. Feminismul se găsește în momentul de față deviat de la scop. Ceea ce se numește astfel este de multe ori o masculinizare a sexului feminin. Tipurile ce se produc sunt hibride?

În locul bărbaților adevărați ai zilelor noastre avem o clasă de bărbați surogați: femeile feministe.

Pentru primenirea forțelor culturale feminismul în adevărata lui accepțiune poate fi un bine; aveau chiar motive să mustrăm pe scriitoarele și artistele de până acum că feminitatea lor era prea masculinizată. G. Sand odată cu numele își falsificase pare-se și temperamentul. Romanele ei a-

veau de preferință eroi. Eroinele chiar sunt prea puțin femei. Observăm cu alt prilej că romanul *L'âge dangeux* de K. Michaëlis a stărnit furtuna tocmai fiindcă era așa de feminin încât toate secretele femești erau desvăluite. Aceasta putea primejdui succesul luptei sexului.

Feminismul actual a părăsit principalul obiectiv: creșterea prin cultură a sufletului feminin, pentru a se amesteca în cortegiul vieții zilnice. Aci tipul feminin practic întârzie să apară.

Profesionista nu și-a fixat definitiv psihologia. În schimb avem goana după masculinizarea formală. De observat este că bărbații imitați sunt tocmai aceia cari din cauza inferiorității lor — cel puțin în vremea noastră — au făcut simpatică mișcarea feministă.

Ginecrafi, articolul mai sus citat, are darul de a ne oferi aceste asocieri de idei încercând să explice fenomenul, ajunge la concluzia unei dominații femești fortuite. E un simptom al sincerității mișcării. Feminismul pescuește în apele turburi de după război. Bărbații inferiori numericește trebuie năpădiți de sexul celalt.

Căminul, în care femeia nu mai poate găsi adăpostul și ținta vieții, numai are rol pentru ea. Femeia e silită să se ocupe cu aceleași lucruri ca bărbații de îndată ce împrejurările nu-i permit să-și vâneze un bărbat.

Ni se desvăluie unui din dedesubturile feminismului: concurența cu celalt sex pentru stăpânire. Nu e o luptă de idei ci una de nevoi practice, Menținându-ne la

primul punct de vedere, că adică feminismul nu poate fi acceptat decât ca venit în numele unei noi forțe sufletești, zămbim — din delicateță, căci s'ar putea rîde foarte șomotos — la revendicări ca acestea ale *Ideii Europene* care publică articolul amintit. Concluzia de ordin moral ar fi acestea: Femeia trebuind — trebuind deci nu simțindu-se în stare — să ducă o viață bărbătească, are dreptul, pentru ca falșitatea etică să dispară să i se recunoască libertatea dela o anumită vîrstă să facă tot ce la 15 ani poate face un băiat.

Luerul acesta nu a fost de nimeni oprit femeilor. Curiozitatea cea mai mare ar fi titlul de doamnă dat oricărei femei nubile — 18 ani după articolul din *Idée* — la adăpostul căruia femeile necăsătorite să se poată desfăta de toate voluptățile alcoolului legiuit.

Conferența No, 16 cuprinde o conferență a d-lui Souday asupra lui Flaubert. Se repune în discuțiune chestiunea *realismului istoric*, al operei acestui scriitor. Artă nu este o fotografiere a realității. Plecând dela acest principiu, atitudinea proprie a fiecărui scriitor este primul lucru de care trebuie să se ție seama. Paul Souday găsește că din acest punct de vedere G. Flaubert este un romantic.

Întreaga lui pregătire literară, studiile sale elementare s'au petrecut sub influența marelui val de romantism care a năpădit în prima jumătate a secolului trecut literatură franceză.

Salammô, opera de căpetenie a lui G. Flaubert, dovedește fundamentale însușiri romantice: coloritul bogat, simțul puternic pentru poezia lucrurilor aparținând trecutului, aspirația vagă spre idealurile ce depășesc puterile omenescu, nemulțumirea încercată în fața realizărilor lui parțiale, toate contribuiesc în scenele principale ale romanului la această impresie de pur romantism.

Toată atitudinea romantică este însă mascată de luxul de erudiție care dă o valoare de realism istoric neasemuit de poetic totuș întregii opere. G. Flaubert este un scriitor greoi din cauza acestei

erudiții, care nu se desminte în nici o pagină; niciodată însă nu este un autor plictisitor.

În legătură cu conferența d-lui Paul Souday rămâne în picioare cealaltă chestiune centrală: realism istoric poate fi el un realism adevărat?

Doă atitudini sunt posibile față de trecut ca obiect al unei opere de artă: sau în cadrele lui plăsim viața și oamenii de azi și în acest caz nu e vorba decât de un realism contemporan de un colorit exterior arhale, procurat de amănuntele istoriei arheologice, singurele cari pot fi cunoscute și puse la contribuție, sau dacă e vorba de sufletul însuș al epocilor trecute, cum acel suflet nu poate fi cunoscut fiindcă nu poate fi experimentat, ajungem la creiarea lui din elemente imaginare în afară de cele oferite de viața prezentului, dar și fără sorții de izbândă de a o brodi pe cea a trecutului.

Problema *realismului istoric* ar fi, după părerea noastră, părere care completează unele din ideile conferenței d-lui Paul Souday, unul din marile capitole ale romanismului în artă.

S.

Descentralizare intelectuală ?

În anul din numerele ultime ale lui August, Ziarul *Dacia* publică cu acest titlu un articol de d-l M. Mihăilescu profesor la Pitești. Frecventarea minimă a bibliotecelor publice, închiderea altora din lipsă de cititori ar fi pentru capitală lucru nu tocmai măgulitor. Deschiderea de biblioteci în provincie ar dovedi dimpotrivă că în orașele celelalte nevoia de carte se simte. Nu acesta este singurul element, cel puțin în timpul de față după care se poate judeca desintellectualizarea capitalei și, viceversa, intelectualizarea provinciei. Biblioteka publică se adresează unui anumit public: l'am numi consumator. Intellectualitatea credem însă că o formează celalt public: producător de idei și de cărți, public care în acelaș timp este și consumator bineînțeles.

Nefrecventarea bibliotecelor sau închiderea lor poate dovedi scăderea interesului pentru citit în rându-

rile celor cari frecventează bibliotecile în mod obișnuit.

Aceștia mai niciodată nu sunt intelectuali adevărați ci acei cari vor să treacă drept atare, pentru că, spre deosebire de ceilalți, au oarecare comerț zilnic cu cartea. Intelectualitatea își dovedește așezarea existența ei. Din acest punct de vedere probele abundă. Central ei rămâne pentru moment tot capitala. La noi problema rămâne tot în jurul centralizării intelectuale. Marile orașe capitale de provincii alipite vechiului regat își au viața lor intelectuală moștenită de la vechile situații și crescută cu aporturile aduse de intelectuali stabiliți acolo după anexare. În vechiul regat Craiova și Iași, în jurul teatrului și a revistelor locale, sunt singurele care produc intelectualitate și în acelaș timp consumă. Orașele de felul celor dintâi, cum și de felul ultimelor sunt singurele cari la noi s'ar putea asemui cu micile centre de cultură de aiurea. Dacă în genere în celelalte orașe înșișite de provincie la noi atmosfera ar fi prielnică intelectualității în principiu, apoi în speță, e atât de mare lipsa de viață intelectuală, atât de grea întocmirea nucleului original încât intelectualul de rasă va continua să se simtă surghinit, când trebuie să trăiască în așa fel de mediu. Bine nu se va simți în el, decât cel venit bine aprovizionat de aiurea, pentru că în liniște să elaboreze materialul agonisit sau cel care își caută în orașele pacinice întremarea după oboseli îndelungate.

Cu titlul de provizorat ambele categorii de intelectuali se vor fi simțind bine departe de Capitală.

Unde mai pui că orașele de provincie aced și prin aceea că cer intelectualului o vecinică măcinare a materialului interior. Nimic din afară nu-l alimentează. *Naveta* ar fi singura soluție pentru a se primi, întreține și îmbogăți mate-

rialul cu care un intelectual coboară la provincie. Soluția intelectualizării provinciilor nu se poate găsi prin transplantarea individuală a intelectualului în provincie ci abia dacă s'ar putea realiza ceva prin colonizarea provinciilor cu intelectuali.

Atunci ar apărea și în provinciile factorul *imitație*, pe care numai centrele mari îl cuprind. Tot acestui factor i s'ar datoră emulația în scop de a produce maximum de intelectualitate.

Obținându-se la noi pretutindeni sau aproape pretutindeni — căci cele câteva orașe citate ca având unele condiții de intelectualizare în bună parte realizate sunt prea puține — aceste împrejurări, aceste contingențe favorabile culturii, desigur că s'ar pune în valoare avantajele pe cari le au provinciile, ca hrănitore, ca întreținătoare ale forțelor intelectuale. Sbuiciumul capitalului ucide. Provincia ar putea multumi prin ușurința traiului pe intelectual, numai dacă el ar putea trăi acolo. Pentru intelectualul traist e un cuvânt cu un sens special. Nimic nu ar fi mai desăvârșit ca tipul intelectualului pus la adăpost de grijele zilei, dar lăsat în mijlocul sbueiului interior, zăfătat de vârtejul culturai din marile centre. Problema se complică cu atâtea elemente noi; perspectiva liniștii provinciale încă amenință cu ratarea pe intelectualul nemulțumit, căruia i se recomandă numai orașul departe de centru ca mediu odihnitor.

Statisticele ar putea fi eloquente în această privință. Care e procentul de intelectualitate al provinciei și cum se are el față de cel al Capitalei?

Sensul cuvintelor fiind restabilit și cearta pe ele încetată, cifrele pot vorbi tuturor celor ce vor să le cerceteze,

BANCA MARMOROSCH, BLANK & Co.

SOCIETATE ANONIMĂ

CAPITAL SOCIAL : LEI 125.000.000, DEPLIN VĂRSAT

REZERVE : LEI 164 600.000

□ □ □

SEDIUL IN BUCUREȘTI

□ □ □

Sucursale și Agenții :

**În străinătate : Paris, Place Vendôme, 20
Constantinopol, — Galata, Agopian Han
Agenție în Stambul.
New-York, — Broadway 31 — 33**

**În țară : București, — Calea Victoriei, 42
Calea Griviței, Piața Sf. Anton și
Calea Moșilor (Gura Oborului)**

**Arad, Brăila, Brașov, Cernăuți, Cluj, Con-
stanța, Galați, Ismail, Oradea-Mare,
Târgul-Mureșului.**

□ □ □

Operațiuni de bancă :

**Conturi curente, Imprumuturi, Lombarde, Scutul,
Schimb, Scrisori de Credit, Cecuri, Avansuri comer-
ciantilor și industriștilor, Emisiuni, Safe.**

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CU CAPITAL DE 50.000.000 LEI

◆ 41, STRADA LIPSCANI, 41 ◆

SUCURSALE:

la Ploești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
 Timișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-Mare,
 Arad, Târgu-Mureș, Râmnicul-Sarai, Pitești, Craiova,
 Turnu-Severin, Hotoșani.

Cel mai bine asortat cu ultimele noutăți pentru sezon

ATELIER DE CROITORIE PENTRU DAME

◆◆◆ Prețuri mai ieftine ca oriunde ◆◆◆

BIBLIOTECA UNIVERSITARA CLUJ

VIZITAȚI**NOILE MAGAZINE****La PALATUL NOUȚĂȚILOR**

STRADA PARIS, No. 10

MĂTĂSURI : LENA-

JURI : PLUFETURI

ARTICOLE de MARIA J

: GALANTERIE :

FURNITURI de MODE

INCĂLTĂMINTE, etc.

Prețurile excepționale

: Gustări delicate :

produse ale

BONBONERIEI : :**: : RENAISSANCE**

cari se găsesc în detaliu la

COFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și la toate sucursalele

MISSIR

DIN ȚARĂ

— En Gros la Fabrica —

STR. POPA-TATU, 45